

Topor István

Kujbus István, Nyíradony háromszor temetett 1956-os hősi halottja

Huszonkét évig tanítottam Nyíradonyban, de egyetlen '56-os megemlékezésen sem hallottam Kujbus István nevét, pedig az 1956-os forradalomnak és szabadságharcnak van nyíradonyi hőse.

1. kép

Kujbus István katonaképe

Forrás: Kujbus család

Kujbus István 1935. május 18-án született Nyíradonyban. Édesapja Kujbus József volt, édesanyját Kiss Erzsébetnek hívták. Nyolcan voltak testvérek. A család földművelésből igyekezett fenntartani magát, elsősorban dohánytermesztéssel foglalkoztak. A nyolc osztály elvégzését követően a család fiai édesapjuknak segítettek a gazdaságban. István, János nevű bátyjához hasonlóan, katonai iskolában szeretne volna folytatni tanulmányait. 1956-ban Rétságra vonult be tényleges katonai szolgálatra, a Magyar Néphadsereg páncélos tiszthelyettes kiképző ezredéhez.

Az október 23-át követő napokban éppen szabadságon tartózkodott Tamásipusztán. A forradalmi események miatt azonban nem tudott alakulatához visszatérni. Így november 3-án az előírásoknak megfelelően jelentkezett a debreceni katonai rendészetnél, hogy alakulatát értesítsék helyzetéről és elhelyezéséről gondoskodjanak. A Kossuth Laktanyában szállásolták el, amely ekkor a 48. lövészezred állomáshelye volt.

Másnap, november 4-én hajnali 4 óra 15 perckor a Debrecenbe bevonuló szovjet csapatok támadást indítottak a Kossuth Lajos laktanya ellen. Egy szovjet harckocsiból leadott lövéstől a 2. számú épület találatot kapott. A belövés okozta robbanásban meghalt három katona, Pataki Sándor alhadnagy, Kujbus István őrvezető¹, és Bujdosó György szakaszvezető².

A robbanás többi sérültje közül a Komádiba való Bartalis Sándor őrvezető november 10-én a klinikán hunyt el koponyaalapi törés következtében³. Megsebesültek még Papp Sándor,

¹ Debrecen város halotti anyakönyve az 1956. évről.

1956. november 10-i 1129 folyószámú bejegyzés Pataki István, az 1130. folyószámú Kujbus István haláláról.

² Az 1131. folyószámú bejegyzés Bujdosó György haláláról.

³ 1956. november 13-i dátummal 1138. folyószámmal a kórházban elhunyt Bartalis Sándor bejegyzése.

Sándor László, Bíró Ferenc, Tóth Miklós, Garami Gyula, Horváth Dezső, Csernus István, Cziznek József, Fodor Ferenc és Fazekas Károly. Az akkori események áldozata volt Solymosi Ferenc is, aki a 48. lövészezred őrzetőjeként a Kossuth Laktanya állományához tartozott, de a szovjet támadás idején másik debreceni laktanyánál kapott halálos sebet.

1128	1129	1130			
a halál oka helye: Debrecen II. Bánszécheny ut. a halál oka ideje: 1956. év nov. 4. nap	halál és okok: Pataki Sándor név: Sándor születési idő: 1926. szept. 12. nap születési helye: Debrecen születési okok: 24. telep	születési helye: Debrecen születési ideje: 1935. év. máj. 18. nap születési okok: Kujbus János Kis Erőssé	halál oka helye: Debrecen halál oka ideje: 1956. év. máj. 18. nap születési okok: 1956	halál oka helye: Debrecen halál oka ideje: 1956. év. máj. 18. nap születési okok: 1956	Halál oka helye: Debrecen Halál oka ideje: 1956. év. máj. 18. nap születési okok: 1956

2. kép

Pataki Sándor és Kujbus István halálának bejegyzése a halotti anyakönyvben

Kujbus János, a hősi halált halt István bátyja így emlékezett vissza az eseményekre:

„Amikor meghallottuk, hogy tűzharc volt a hajnali órákban Debrecenben, azonnal odamentem a laktanyához megtudni, mi történt. Akkor mondták meg, hogy három katona meghalt, köztük volt az öcsém is. Azt beszélték, hogy amikor a fegyverek eldőrdültek, valaki a legénységi szobában felgyújtotta a villanyt. A szovjetek azonnal odalöttek. Egy ágyúgolyó repeszdarabja sebezte halálra az öcsémet. A kiskatonák álmukból riadtak fel, fel sem voltak öltözve, amikor zúdult rájuk a golyózápor. A fiúkat pokrócba csavarták és ott földelték el a laktanya udvarán. Mi azonnal szeretnénk volna elvinni és otthon eltemetni. Kerestük a magyar katonai parancsnokokat, de a nagy felfordulásban szóba sem álltak velünk. Végül pár nap múlva bementem a szovjet katonai parancsnokságra. Elmondtam, hogy meghalt a testvérem november 4-én a támadás hajnalán és a laktanyában van elföldelve. Szeretnénk eltemettetni. A szovjet parancsnokság azonnal hozzájárult, s megkaptuk az engedélyt. A KÖJÁL jelenlétében kihantolták a katonákat. Én ott voltam, láttam az öcsém pokrócba csavart holttestét... Hazavittük és otthon eltemettük”⁴.

3. kép

*Kujbus István és bátyja,
Kujbus János*

Forrás: Kujbus család

⁴ Kujbus János visszaemlékezése. Hajdú-Bihari Napló 1990. november 3. 4. o.

A katonai ügyészség által lefolytatott vizsgálat 1956. november 9-én kelt jegyzőkönyve alátámasztja Kujbus János visszaemlékezését⁵. Megerősíti a tényt, hogy a Kossuth laktanyánál elesett három katonát ideiglenesen a szovjet katonák temették el. November 9-én a temetkezési vállalat szakemberei kihantolták az áldozatokat. Az alakulat orvosai megvizsgálták az elhunytakat, a hozzátartozók pedig azonosították szeretteiket.

Kujbus István sorkatona	Kiss Erzsébet	Nyíradony	1935.05.18	Debrecen Boszörményi út	1956.11.04	repeszdarab által okozott sérülés, szovjet támadás	Nyíradony Tamási puszta	

4. kép

A forradalom és a szabadságharcral összefüggésben életüket vesztett személyek adatai

Kujbus Istvánt családja Tamásipusztán temette el. Itt nyugodott 1982-ig. Édesapjának, Kujbus Józsefnek a halálakor a 21 évesen elhunyt katona földi maradványait exhumálták, és a Debreceni Köztemető XXVII. parcella A oldalának 39-40. sírhelyén megváltott családi sírba temették el, édesapja mellé. 1986-ban édesanyját, majd 1990-ben öccsét, Györgyöt is itt helyezték végső nyugalomra.

1990. október 23-án, a forradalom 34. évfordulója alkalmából dr. Für Lajos, az Antall-kormány honvédelmi minisztere posztumusz előléptetéseket adományozott a Kossuth laktanya hősi halott katonáinak. Pataki Sándor alhadnagyot őrnaggyá, Bujdosó György szakaszvezetőt, Kujbus István, Solymosi Ferenc és Bartalis Sándor őrzetöket hadnagyokká léptette elő. Ezen a napon a szovjet támadásban elesett katonák emlékére emléktáblát is avattak a Kossuth laktanya udvarán, katonai tiszteletadással, a honvédelmi miniszter jelenlétében.

5. kép

A Kossuth laktanyában található emléktábla

⁵ Valuch Tibor „Szabad sajtó, szabad nép, hozzák vissza Nagy Imrét!” Politikai küzdelmek Hajdú-Biharban 1956. november 4-e után. Hítel 1995/10. szám. 9-10. o.

2017 tavaszán újabb fordulat következett be a Köztemetőben nyugvó hősi halott sírjával kapcsolatban. A sír megváltási ideje ugyanis lejárt. Ekkor kereste meg Kujbus István Ilona nevű húgának a lánya, Kovács Ilona a 2. Katonai Igazgatási Központ debreceni toborzó irodájának ügyfélszolgálatát és kérte a Magyar Honvédség segítségét, hogy a hősi halott sírhelyét mentesítsék a sírhelymegváltási kötelezettség alól, és nyilvánítsák védetté.

6. kép

Kujbus István testvérei, János és Ilona 2005. november 4-én a Kossuth laktanyában koszorút helyeznek el az emléktáblánál

7. kép

Kujbus Istvánnak és családtagjainak sírköve a Köztemetőben.

A bejelentést követően megtörtént a sírhely felmérése. Ennek során megállapításra került, hogy a sír valóban hősi halott sírja. Erről a hadisírgondozásért felelős szaktiszt 2017. április 4-én tájékoztatta a Debreceni Nagyerdei Köztemető üzemeltetését végző A.K.S.D. Kft. ügyfélszolgálati igazgatóságát.

2017 áprilisában beérkezett az írásos állásfoglalás kérése a Magyar Honvédség Katonai Igazgatási és Központi Nyilvántartó Parancsnokság 2. Katonai Igazgatási központjába, Kujbus István hősi halotti minősítése miatt sírhelyének jogszabály szerinti védetté nyilvánításáról. A honvédségi feladatok átszervezése következtében azonban a védetté nyilvánítás folyamata sajnos megszakadt.

Annak érdekében, hogy a sír megmaradjon, az elmúlt hetekben élénk levelezést folytattam. Ennek eredményeként Kardos Ferencné, az A.K.S.D. Városgazdálkodási Kft. temető-ügyfélszolgálati vezetője 2021. november 26-án kelt levelében megerősítette, hogy Kujbus István a XVII-A. tábla AO-1. sor 39-40. sírban van eltemetve.

A fenti levelet továbbítottam az illetékes szerveknek. Így remélhetőleg hamarosan megszületik az az írásos nyilatkozat, amely alapján a sír védettség alá kerülhet.

***Kujbus István nevét a köztemető 56-os parcellájában párnakő is őrzi.
Dicsőség a hazáért életüket áldozó hősöknek. Emlékük örökre legyen áldott!***

Köszönettel tartozom:

- Sarkadyné Kujbus Mártának és Kujbus Jánosnak, Kujbus István unokahúgának és unokaöccsének a szíves szóbeli közléseikért és a fényképekért.
- Csákvári Sándornak, az „Elfeledett emlékezet” Háborús Kegyeleti Kutatócsoport vezetőjének a szakmai segítségéért és az adatbázisokhoz való hozzáféréseért.
- Zeller Zoltán főhadnagy úrnak, segítségéért és támogatásáért.
- Kardos Ferencnének, az A.K.S.D. Városgazdálkodási Kft. temető-ügyfélszolgálati vezetőjének a sírral kapcsolatos adatokért.

Források:

- A forradalom és a szabadságharccal összefüggésben életüket vesztett személyek adatai: bp18.hu/images/dokumentumok/legacy/emlekmu_aldozatok_adatbazis_20120926.pdf
- Debrecen város halotti anyakönyve az 1956. évről:
1956. november 10-i 1129 folyószámú bejegyzés Pataki István, az 1130. folyószámú Kujbus István, az 1131. folyószámú Bujdosó György halálát rögzíti. 1956. november 13-i dátummal 1138. folyószámmal a kórházban elhunyt Bartalis Sándor halálát dokumentálja.
- Familysearch.org
- Debrecen 1956, 1.-2.-3. rész c. tanulmány. Szerzők: Csákvári Sándor – Martinkovics Katalin, Debrecen, 2016. 10.29.-11.12. MH 5. B.I.L.DD. Könyvtára (Melléklet: 1956-os forradalomban december 31-ig elhunyt civilek és katonák táblázata), bocskaikonyvtar.hu
- Az "Elfeledett emlékezet" Háborús Kegyeleti Kutatócsoport kutatási jelentései.
- Erkölcsi elégtétel. Magyar Honvéd 1990. október 26., arcanum.com
- Filep Tibor: Megtorlás Hajdú-Biharban. Debreceni Szemle 1994/4. szám, arcanum.com

- Hajdú-Bihari Napló 1990. november 3.
- Hajdú-Bihari Napló 2005. november 5.
- ifj. Kujbus János és Sarkadyné Kujbus Márta szóbeli közlései és fényképei.
- Megnyugvás holtaknak és élőknek. Magyar Honvéd 1990. november 16.
- Tulipán Éva: A Magyar Néphadsereg 1956-os vesztesége. Hadtörténeti Közlemények 2006. 13. 3.
- Valuch Tibor „Szabad sajtó, szabad nép, hozzák vissza Nagy Imrét!” Politikai küzdelmek Hajdú-Biharban 1956. november 4-e után. Hírel 1995/10. szám